

Larena

Tvärvetenskapligt forskarnätverk för studier i lärande i arbete och vardag

Syfte

Larena är ett svenskt forskarnätverk om lärande i vardag och arbetsliv med syfte att stimulera tvärvetenskapliga och tvärsektoriella samtal. Till uppgiften hör också att främja god forskning inom området, att stimulera både yngre och seniora forskare att söka projektmedel hos VINNOVA, FAS och Utbildningsvetenskapliga kommittén, Vetenskapsrådet m.fl. finansiärer. **Larena** vill också verka för en starkare etablering av forskning om lärande i vardag och arbete genom samverkan i ansökningar och programinitiativ och genom en fördjupad dialog med arbetsmarknadens parter och andra aktörer inom området. Därtill ska **Larena** underlätta erfarenhetsutbyte och tvärkommunikation mellan forskare inom området. Särskild uppmärksamhet bör ägnas möjligheter till stöd och stimulans till doktorander inom området.

Syftet är att främja tvärvetenskapliga analyser av lärandeprocesser i arbete och vardag. Avsikten är att skapa en mötesplats för forskare från olika discipliner inom främst tre områden; i/ bildning, erfarenhetsanknutet lärande, reflektion och yrkeskunnande ii/liv som lärande, läroprocesser i vardagen, miljöer för lärande, lärmönster knutna till olika livsfaser och förändringar av livsroller samt iii/ företagande, tillväxt och innovationer som arena för lärande.

Larena är ett nätverk för dialog och erfarenhetsutbyte mellan forskare och praktiker för forskning om lärande i vardag och arbete. Nätverket finansieras av Utbildningsvetenskapliga kommittén, Vetenskapsrådet och utgör en samverkan mellan Arbetslivsinstitutet, CMTO, Linköpings universitet och Institutionen för arbetsvetenskap, Luleå Tekniska Universitet. Det är öppet för intresserade forskare och praktiker inom området. Administrativ samordnare är Marianne Gustavsson, marianne.gustavsson@arbetsmiljoforum.com Arbetsmiljöforum som också, med stöd av styrgruppen, svarar för utgivning av nyhetsbrevet.

Projektet utgör en samverkan mellan Institutionen för arbetsvetenskap, Luleå Tekniska Universitet, Arbetslivsinstitutet och CMTO, Linköpings universitet. Syftet är dock att successivt vidga kretsen av medverkande institutioner och forskningsmiljöer. Som exempel kommer under år 2003 att arrangeras nätverksträffar i Stockholm, Halmstad, Linköping och Luleå. Det vetenskapliga området gäller forskning om (informellt) lärande i vardagen och arbetslivet.

Idag finns en lista på omkring 300 mottagare av information från nätverket dels i form av ett enklare nyhetsbrev, dels genom olika typer av arbetsrapporter och översikter. I verksamheten ingår en kärngrupp av 20-30 forskare och praktiker inom området. Samverkan sker även med några forskarskolor, exempelvis forskarskola om lärande vid LTU, forskarskola om vuxnas

lärande (som erhåller stöd från UVK) samt forskarskola om yrkespedagogik. Internationella kontakter håller också på att byggas upp. Med stöd av planeringsmedel från UVK har en sammanställning gjorts rörande internationell forskning om informellt lärande i arbete och vardag. (se rapporten *Overview of international R&D-initiatives on informal learning in everyday life and work* av Kenneth Abrahamsson & Sofia Sandgren

Bakgrund till området

De senaste tio åren har ett mycket omfattande forsknings- och utvecklingsarbete bedrivits om kompetens och lärande i arbetslivet (Se *Lärande i arbetslivet – tio års forskning och utveckling i backspegeln*; Mats Utbult, utgiven med stöd av FAS, VINNOVA och Luleå Tekniska Universitet). Som exempel satsade Arbetsmiljöfonden och sedermera Rådet för arbetslivsforskning under nittiotalet nära 250 miljoner kronor på nästan två hundra forskningsprojekt om kompetens och lärande i arbetslivet. Genom Europeiska socialfonden avsattes ytterligare flera miljarder på utvecklingsarbete om kompetens- och förändringsfrågor i arbetslivet genom Mål 3 och Mål 4 samt i gemenskapsinitiativen Employment och Adapt under andra halvan av nittiotalet. Därmed övertog socialfonden stafettpippen från Arbetslivsfonden som under första halvan av samma decennium tillsköt flera miljarder till projekt och förändringsarbete för en bättre arbetsorganisation och effektivare och mer människovänliga produktionsmodeller.

Vidare har stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling, KK-stiftelsen investerat flera miljarder på inom delvis samma områden. Dessutom gjorde tidigare NUTEK betydande insatser för att initiera och genomföra policystudier om kompetens och lärande. Till detta ska läggas den omvärldsbevakning som bedrevs av de tekniska attachéerna, STATT samt löpande statistikproduktion från SCB. Dessutom finns en omfattande forskning inom universitet och högskolor och vid särskilda institut, exempelvis Arbetslivsinstitutet och Institutet för social forskning, SOFI. Sist men inte minst har arbetsmarknadens parter i undersökningar och initiativ lyft frågor om kompetens och lärande i arbetslivet.

Forskning om kompetens och lärande går idag olika vägar. Å ena sidan finns ett ökat intresse för vad som kallas situerat lärande, dvs inläring under mycket bestämda betingelser i tydligt definierade kunskapsmiljöer. Å andra sidan finns en strävan att bygga upp en mer aggregerad kunskap om kvalifikationskrav och arbetsvillkor grundad på större surveyundersökningar eller longitudinella projekt. Samtidigt ökar dynamiken mellan en specifik handlingsorienterad kunskap och en generell analytisk översiktskunskap.

För att råda bot på detta togs initiativ till en tvärvetenskaplig kunskapsöversikt på temat *Utbildning, kompetens och arbete*, som under senhösten 2002 publicerades på Studentlitteratur. I redaktionsgruppen, som samordnats av professor Jan Johansson, Luleå har förutom Kenneth Abrahamsson, även ingått professorerna Torsten Björkman, Stockholm och Per-Erik Ellström, Linköping. I slutfasen har tekn.dr. Lena Abrahamsson, Luleå knutits till projektet. Dessutom har en prototyp till en portal om forskning rörande kompetens och lärande i arbetslivet utvecklats i samverkan med Arbetsmiljöforum. Inom RALF gjordes en sammanställning av tio års satsning på forskning och utveckling om lärande i arbetslivet.¹ Ytterligare initiativ har tagits i form av översikter samt arbete

¹ Se Forskning om kompetens och lärande under 1990-talet. Översikt av FoU-projekt finansierade av Arbetsmiljöfonden och Rådet för arbetslivsforskning, utförd av Cecilia Eng och Maria Mårtensson.

med en kompetensportal.² Det finns också ett behov av att öka kunskapen om pågående satsningar på ett europeiskt plan när det gäller projekt om livslångt lärande.³

Planer för 2004 och 2005

Nätverket planeras att fortsätta under 2004 och 2005. Nätverket förläggs administrativt till Luleå Tekniska Universitet men sker nära samverkan med Arbetslivsinstitutet och Linköpings universitet. Administrativ samverkan kommer att ske med Arbetsmiljöforum. Vid Arbetsvetenskap, LTU finns ett tiotal forskare med inriktning på lärande i arbetsliv, skola eller samhälle. Sammantaget har Arbetslivet sannolikt ett tjugotal forskare som på olika aspekter analyserar lärande och kompetens i ett arbetsvetenskapligt perspektiv. CMTO, Linköpings universitet har också ett stort antal forskare inom området. Forsknings- och utvecklingsmiljöer med inriktning på lärande finns i stort sett vid varje universitet och vid många regionala högskolor.

Planerna för de närmaste två åren är att fortsätta att organisera nätverksträffar på olika håll i landet, exempelvis Göteborg, Jönköping, Uppsala och Lindesberg, där intressant forskning är på gång. Vidare kommer det internationella utbytet att öka; bl.a. genom en förstärkt samverkan med nordiska forskningsmiljöer. Preliminära planer finns ett i slutet av sommaren 2004 organisera en mindre internationell workshop i Kiruna på temat *From grounded skills to sky qualifications*, där fokus ligger på social, ekonomisk, teknisk och arbetsorganisatorisk transformation och där kompetensanalyser blir av stort värde. Vidare kommer partskontakterna att fördjupas. **Larena** samverkar också med Svenska ESF-Rådet, när det gäller att främja synergi mellan Equal-projekt med inriktning mot lärande.

Vi har sökt fortsatta medel för tre till fyra forskarträffar per år på olika orter i Sverige, där ett möte också skall ha en internationell prägel. Därutöver kommer budgeten dels nyttjas för kostnader för samordning av nätverket och dokumentation av möten, arbetsrapporter och internationella trender inom området genom ett enkelt nyhetsbrev och från 2004 en enkel hemsida som skall fungera dels som länkskafferi, dels som tvättlina för idéer, arbetsrapporter och andra dokument som tas fram.

Utbildningsvetenskaplig relevans

Området informellt lärande i arbete och vardag har lyfts fram som en viktig del av det utbildningsvetenskapliga fältet. Samspelet mellan formell utbildning och lärande utgör ett mycket centralt kunskapsområde i politik, forskning och vardag. Av särskild betydelse är också att fördjupa kunskapen om det informella, ibland spontana och oförutsedda lärande som inträffar i vardagen genom livsförändring, trauma eller andra nya villkor i vardag och arbete. Det finns också behov av att kritiskt analysera och granska det flitiga nyttjandet av begreppet lärande och även livslångt lärande i politik och samhällsdebatt. Vad är nyttigt lärande och vilket lärande innebär en anpassning till rådande strukturer istället för att verka för en förändring. Frågorna är också mycket centrala i den dialog som pågår mellan arbetsmarknadens parter och handlar i hög grad om vilka möjligheter och begränsningar för lärande som formas i dagens arbetsliv. Kontakter etableras underhand med företrädare

² Arbetsmiljöforum har utvecklat en prototyp för kompetensportalen utifrån förstudien Arbete och lärande. Portal för inspiration om forskning och utveckling. För närvarande diskuteras olika möjligheter att finansiera detta projekt som också väckt Näringsdepartementets intresse.

³ Ett sådant exempel är det finländska projektet *Life as learning*, som stöds av Finlands Akademi och EU.

för arbetsmarknadens parter och en del av dem ingår redan i nätverket och får information därigenom.

I UVKs uppdrag ligger även att medverka till en aktiv kunskapsförmedling och dialog mellan forskare och praktiker. Forskningen kan spänna över vida fält från forskning *om* skola, lärare och lärande, över *för* utbildning och lärare till *med* och, ännu mer markerat, *av* lärare. Dialogen mellan forskare och praktiker kan således ta olika former och med skilda metoder främja fördjupad yrkesrelaterad reflektion hos lärare och skolledare. UVKs profil innefattar inte bara skola, lärarutbildning och lärande i formell utbildning. En viktig uppgift är att belysa lärande i vuxenutbildning, yrkesarbete och vardagsliv i ljuset av det livslånga och livsvida lärandet.⁴

Styrgrupp:

Professor Jan Johansson, Arbetsvetenskap, Luleå Tekniska Universitet www.luth.se,
jan.Johansson@arb.luth.se , ordförande

Docent Lena Abrahamsson, Arbetsvetenskap, Luleå Tekniska Universitet
Lena.abrahamsson@arb.luth.se

Docent Marianne Döös, Arbetslivsinstitutet, www.arbetslivsinstitutet.se
Marianne.doos@arbetslivsinstitutet.se

Professor Per-Erik Ellström, CMTO, Linköpings universitet, www.cmtoliu.se
perel@ibv.liu.se ,and

Program ansvarig:

Docent Kenneth Abrahamsson, Adj.Professor, Arbetsvetenskap, Luleå och programchef, FAS
Kenneth.abrahamsson@fas.forskning.se // (www.fas.forskning.se)

Administrativ koordinator:

Informatör Marianne Gustavsson, Arbetsmiljöforum (www.arbetsmiljoforum.com)
Marianne.gustavsson@arbetsmiljoforum.com

⁴ Se *Memorandum om livslångt lärande*. EU Kommissionen 2000 och EU Kommissionen nyligen publicerade meddelande *Att förverkliga det europeiska området för livslångt lärande*, November 2001.